

CONSIDERAȚII DESPRE DIMENSIUNEA AXIOLOGICĂ A CÂNTECULUI VIEREAN PENTRU COPII

CONSIDERATIONS ABOUT THE AXIOLOGICAL DIMENSION OF VIERU'S SONG FOR CHILDREN

*Cristian SERDEȘNIUC, doctorand,
Școala Doctorală de Științe Umanistice, USM
ORCID: 0000-0001-8522-2523
e-mail: serdesniucristian@gmail.com*

CZU: 821.135.1-93:1(091)

DOI: 10.46727/c.10-11-11-2023.p87-91

Rezumat: În acest articol este analizată particularitatea muzicalității versului vierean, totodată dimensiunea axiologică a cântecului lui Grigore Vieru consacrat publicului infantil. Pe lângă faptul că este un poet al temelor majore, Vieru mai este și un compozitor de cântece pentru toate vârstele. Cântecele sale educă valori general-umane, promovează cultura bunei vecinătăți, demonstrează legătura organică cu sevele folclorice. Poetul a cântat teme pe care le-a sacralizat în timp: copilăria, casa părintească, verbul matern, satul, prietenia, iubirea, limba, natura, pacea și dorul. Un loc de cinste al creației sale îl reprezintă cântecul de leagăn. Cântecul vierean pentru copii este asociat cu un univers al ludicului și al bonomieii. Textele abundă în diminutive stilistice, imagini artistice, figuri de stil prin care este conturat paradisul copilăriei. Poetul reflectă un tablou fosforiscent, o ambianță irenică, un univers în care personajele conviețuiesc în armonie și fraternitate. La fel, creația lui Vieru pentru copii este definită prin simplitatea versului, accesibilitate, eliminarea artificialului, umanizarea naturii și dezvoltarea unui teren pentru fantezie continuă.

Cuvinte-cheie: creație viereană, copil, copilărie, muzicalitate, cântec, joc.

Abstract: In this article it is analysed the musicality feature of Vieru's verse, meanwhile the axiological dimension of Grigore Vieru's song devoted to infantile public. He is a poet of important themes, besides that Vieru is also a composer of songs for all ages. His songs educate human values, promote the culture of good neighborhood, prove the organic bund with the folkloric saps. The poet sang themes sacralized in time, such as: childhood, parental house, maternal verb, village, friendship, love, language, nature, peace and longing. The lullabies represent an honour place in his creation. Vieru's song for children is associated with the ludic and bonhomie universe. The texts abound in stylistic diminutives, artistic pictures, figures of speech through which is outlined the paradise of childhood. The poet reflects a phosphorescent panel, a peaceful ambiance, a universe in which the characters cohabit in harmony and brotherhood. Vieru's creation for children is also defined through the simplicity of the verse, accessibility, exclusion of the artificial, humanisation of nature and development of a land for continuous fantasy.

Keywords: Vieru's creation, child, childhood, musicality, song, game.

Una din particularitățile specifice ale creației lui Grigore Vieru pentru copii, dar și pentru cititorul adult, este **muzicalitatea**. După părerea lui Ion Ciocanu, „versurile lui Grigore Vieru se cer puse *pe muzică* ori *muzica – pe ele*” [1, pag. 137]. Proprietatea cantabilității versurilor nu este întâmplătoare în poezia pentru cititorul infantil. Cântecele capătă nuanțe de jocuri spectaculoase. Copilul citește și, intuitiv, se distrează prin imitație. Grație ritmicității armonioase, el le reproduce cu ușurință, chiar după o singură lectură sau audiție. Imitând fenomenele naturii și viețuitoarele din mediul înconjurător – acvatic, terestru și aerian – copilul descoperă lumea și se autoeducă. De la necuvântătoare, prin imitație, copilul preia toate însușirile ce-l fascinează. Din frageda pruncie, copilul este uimit de interjecțiile onomatopice: cântecul cocoșului, mieunatul pisicii, lătratul câțelului, țârâitul greierului, fâlfâitul fluturașilor, trilul puișorilor golași ș.a.: „*Greierașul a cântat, / Cri-cri-cri, / La un chef la împărat, / Cri-cri-cri*” (*Greierașul*). Mai mult, umanizarea vietăților îl

ademeneste spre dorinta de imprietenire fraternă cu lumea inconjuratoare: „*Un arici avea o tobă, / Bum-bum-bum, / Toată ziua da în tobă, / Bum-bum-bum*”(Toba ariciului).

Pe lângă multitudinea de poezioare (educative) *jucăușe*, caracterizate prin asonanță, sonoritate, accesibilitate și simplitate, Grigore Vieru este un maestru al **cântecului de leagăn**: „*Nani, pui, nani-na, / Puișorule, / Bucuroasă-i maica ta, / Puișorule, / Fiindcă are cui cânta, / Puișorule, / Și pe cine legăna, / Puișorule. // Nani-nani, pui frumos, / Puișorule, / Și tătuțu-i bucuros, / Puișorule, / Că e pace și-i senin, / Puișorule, / Grămăjoară ne găsim, / Puișorule*”(Cântec de leagăn). În viziunea poetului, pentru cântecul de leagăn, nu contează atât conținutul versului, pe care pruncul nu-l pătrunde încă, ci mierea muzicalității, vraja sunetelor izvorând din cuvânt care închid pentru somn pleoapele micii făpturi[2, pag. 21]. Pentru copil este importantă relația afectivă, vocea maternă care invocă ritualul de adormire, totodată atmosfera de liniște și siguranță. Vieru asociază cântecul de leagăn cu o „expresie a dragostei pentru copil”[*ibidem*, pag. 21], pentru că reprezintă o confesiune specială, lipsită de artificial, a mamei pentru fătul mult iubit. La fel, cântecul de leagăn este văzut ca un remediu terapeutic prin care copilul se vindecă de frică și neliniște. Întruchipând lumea angelică, mama este mereu alături de odrasla ei, veghindu-i până și somnul: „*Nani, nani, nani-na, / Că mama te-a legăna*”.

Pedagog fiind, recunoscând faptul că muzica este alături de toate nevoile omenești, Grigore Vieru știe cu iscusință cum să impresioneze starea afectivă a cititorului de toate vârstele, nu doar publicul juvenil. Fiind o expresie a sentimentelor umane, ce-și are originile din folclor, împletind teme universale, cântecul a scos la suprafață toate experiențele cotidiene ale țăranului: nașterea copilului, botezul, căsătoria, iubirea, dragostea, munca, moartea. Mai mult, muzica e calea de acces la sufletul omului. Prin cântec, omul râde sau plânge, suferă sau se bucură, speră sau se dezamăgește. Pentru poet, „cântecul e sufletul urgent al vieții omenești. Cântecul este posibilitatea și privilegiul artistului de a gândi auzit, cu voce tare, în mijlocul oamenilor. El este o forță miraculoasă: îndulcește clipa omului trudit și potolește pe omul cel rău. Cântecul seamănă copiilor: el nu poate stăvili răul, dar îl poate amâna”[3, pag. 283].

Recunoaștem faptul că nu orice text poate fi destinat cântecului. Versurile pentru cântec diferă mult de textul liric tradițional. După Vieru, ele au niște reguli aparte [*ibidem*, pag. 284]. Versurile cantabile se memorizează mult mai ușor grație *jocului* de vocale și rime, fascinația expresivă și, bineînțeles, punerea în valoare a temelor majore. Copilul are nevoie de cântece în care să se regăsească și, totodată, să descopere răspunsuri la întrebările-enigmă. În acest scop, autorii de versuri pentru cântece se conformă criteriului esențial al respectării particularităților de vârstă. Copiii însușesc și reproduc cu ușurință cântecele accesibile, în structura cărora se atestă preferențial cuvinte mono- și bisilabice: „*Soare-soare, domn bălai, / Spune câte raze ai? / -Zău că nu știu, măi nepoți, / Câte am, ajung la toți!*”(Cântecul soarelui).

Copiii sunt ființe cu o imaginație pură, lipsită de artificial și rea-voință. Gândirea lor caută mereu să deslușească lucruri neobișnuite, fiind ademeniți de ficțiune. Grigore Vieru recurge la principiul umanizării mediului inconjurător și-l invită pe cititorul infantil să conviețuiască într-un cadru miraculos propriu fanteziei sale. Versurile abundă în personificări spectaculoase, fenomenele naturii manifestă deschidere spre împrietenire, iar lumea necuvântătoarelor este înrolată în aventura jocurilor educative. La Vieru, natura se oferă în totalitate copilului, demonstrându-i fidelitate, protecție și cordialitate: „*Drag ne este soarele, / Că-ncălzește mamele, / Mamele duioasele, / Mamele frumoasele! // Dragi ne sunt izvoarele, / Că răcoresc mamele (...) // Dragi ne sunt steluțele, / Că adorm măicuțele (...)*”(Mamele).

Mai întâi de toate, Grigore Vieru caută, în poeziile sale (inclusiv pentru cântece), să esențializeze rostul vieții pe pământ. Textele sale promovează mesaje grăitoare: *a învăța să-ți iubești*

părinții, a învăța să-ți cinstești patria și neamul, a învăța să ai bunele maniere, a învăța să emani iubire aproapelui tău ș.a. După părerea criticului Mihai Cimpoi, „versurile lui Vieru sunt trecut într-adevăr prin inimă, fie că interpretează teme majore ale contemporaneității, fie că sunt expresia unor sentimente general-umane”[4, pag. 13]. Pe lângă lista de particularități distinctive ale operei vierene, enunțate mai sus, exegetul mai relevă particularitatea tonalității infantile, grație căreia educă în ființa copilului valorile supreme. De exemplu, prin intermediul cântecului „**Țărișoara mea**”, poetul cultivă sentimentul de patriotism și demnitate civică: „*Am un plai ca din poveste, / Țărișoara mea, / Altul mai frumos nu este, / Țărișoara mea*”. Poetul recurge la acest sistem de comparații pentru a altoi în conștiința cititorului infantil ideea că meleagurile natale sunt unice în lume și că vatra strămoșească nu poate fi dată uitării.

Dat fiind faptul că dispoziția copilului e molipsitoare pentru adulți, cântecele vierene pentru copii sunt vesele și săltărețe. Ele promovează starea de bine și jovialitate: „*Bună dimineața, soare, / Soare! / Cel cu fața ca o floare, / Floare! / Cel cu cerul de cicoare!*”(Bună dimineața). Copilul le asimilează cu ușurință, le interpretează și se transpune în rolul personajului principal. Astfel, cântecele despre soare îi oferă șansa de a conversa, sub semnul imaginației creatoare, cu astrul ceresc. Deschis pentru toată lumea și dornic de socializare, poetul îi cere copilului să fie adeptul legității strămoșești – să fii prietenul tuturor: „*Așa e prietenia: / Cum doinește ciocârlia! / Cât în ceruri ar cânta, / Nu te sature, nu, de ea*”(Cântecul prieteniei).

O altă trăsătură distinctivă a creației vierene, pe lângă valorificarea temelor și a resorturilor stilistice specifice literaturii pentru copii, este **limbajul diminutival**. Abundența de diminutive este un semn al atașamentului familiar pentru cititorul mic, dar și o modalitate de a-și exprima încântarea față de tot ce-l înconjoară: „țărișoara mea”, „măicuța”, „umbreluța spicului”, „steaua plugărașului”, „albinuța”, „toată luncuța”, „auzind mierlița”, „gurița”, „peștișor”, „Călinel”, „pește drăgălaș”, „bobocii mititei”, „fluturașii”, „oițele”, „fetițele”, „mănuțele”, „mioriță”, „botișor”, „nemurele”, „două surioare”, „feciorașii mei” ș.a. La Vieru, aceste diminutive au o conotație familiar-dezmierdătoare, unele sunt forme ale apelativelor alintătoare. După Iraida Condrea, formele diminutive scot în evidență atitudinea pozitivă, plăcerea pentru anumite lucruri[5, pag. 78], totodată exprimă „drăgălășenia pe care o inspiră micuții”[*ibidem*, pag. 78]. Așadar, creația viereană circumscrie un spectru vast de categorii diminutive: cu conotație afectiv-sentimentală; conotație familiar-dezmierdătoare; conotație familiar-apreciativă; conotație familiar-populară; conotație ironică; conotație depreciativ-peiorativă.

Compozitoarea Iulia Țîbulschi recunoaște faptul că adevărata poezie se află la hotarul dintre muzică, cuvânt și un poet adevărat care știe să toarcă firul de aur al poeziei, păstrând echilibrul dintre aceste două sfere[6, pag. 69]. Ea vede în ființa lui Grigore Vieru un valoros poet și muzician, asociindu-l cu un fenomen excepțional pentru propășirea culturii naționale. Versul său cantabil comportă nu doar particularități artistice, ci și instructive. Cântecul vierean devine o parabolă care cultivă calitățile etice. Pe de altă parte, este o baladă care are sarcina de a-l readuce pe om la izvoarele strămoșești. Cântecele lui Vieru promovează tradițiile moștenite din neam în neam, cultura bunei vecinătăți, dragostea pentru verbul matern și demnitatea națională. Mai cu seamă, poetul își cere sie și cititorului o sinceritate în ochii căreia să poată oglindi patria[7, pag. 13]: „*Țară de soare, / Țară de stea, / Nemuritoare, / Dragostea mea! / Țară de floare / Și de noroc, / Țărișoara mea / De busuioc*”(Țară de soare).

Totuși sorgintele din care se alimentează universul creației vierene este **ființa maternă**. Dragostea pentru mama este exprimată direct, în cele mai originale expresii, printr-un lirism patetic, în poezioarele pentru copii, dar și prin profunzimea meditațiilor menite publicului adult. Cântecul

despre mama exprimă îngrijorarea nestăpânită pentru despărțirea de arealul copilăriei. Mama e însăși imaginea unei copilării spre care poetul caută stăruitor reîntoarcerea. Dorul pentru revederea locurilor băstinașe capătă dimensiuni amplificatoare. La Vieru, mama nu dispare, ea locuiește lângă Dumnezeu, în veșnicie: „*Măicuța mea: grădină / Cu flori, cu nuci, cu mere, / A ochilor lumină, / Văzduhul gurii mele! / Măicuțo, tu: vecie, / Nemuritoare carte / De dor și omenie / Și cântec fără moarte*”(Mi-e dor de tine, mamă). În deschiderea cărții „O, mamă, dulce mamă” Grigore Vieru afirmă următoarele: „Toate cântecele lumii sunt trecătoare. Dar este un cântec ce dăinuie veșnic. Mereu drag, mereu proaspăt. Despre cea mai sacră ființă, despre cea care ne-a dat viața ei – despre mama. O cântăm zilnic cu toții pe mama, din vremuri vechi-străvechi, de când s-au ivit cuvintele graiului matern”[8, pag. 3].

Eliminând artificialul și dezaprobând dogmatica artisticului de epocă, Grigore Vieru caută hotărâtor să (re)animeze lumea creației sale. Poeziile și cântecele pentru copii sunt definite ca surse de producere a efectului mirării. Tablourile desprind elemente mobile, dinamice și cromatice. Personajele impresionează logica infantilă prin imprimarea unor comportamente neobișnuite, rupte de realitate. Copilul este captat de priveliștea revigorării și de atmosfera ludică. În plan comparativ, cântecele pentru adulți urmăresc scopul de a sensibiliza conștiința umană, accentul fiind pus pe trăirile intense – revenirea acasă, la poalele părintești. Confratele șaizecest, Liviu Damian, observă faptul că, la Vieru, din mii de cuvinte zburătoare, din sute și sute de imagini s-a ajuns la acea concentrație extraordinară, exprimată printr-un singur cuvânt: dor”[9, pag. 6]: „*Eu nu cânt că știu cânta, / Hai, dorule, hai, / Dar mă îndeamnă inima, / Hai, dorule, hai, / Și-oi cânta așa mereu, / Hai, dorule, hai, / Că mi-i drag pământul meu, / Hai, dorule, hai!*”(La noi).

Cântecul vierean pentru copii nu doar că este un catalizator al educației temeinice, ci și o sursă pentru degajarea stării de bine. Copilului i se deschide-n față un univers de candoare. Natura îi surâde și-l ajută să-și formeze propriile raționamente. Vulnerabilitatea copilului este protejată de mesajul pacifist: „soarele lucește”; satele Moldovei sunt „aproape de codru, aproape de stele”; primăvara readuce rândunelele acasă; vara impresionează prin dulceața florii de tei; toamna, „auresc frunzele”, „îndulcesc merele”; iarna îl cheamă pe copil să iasă cu săniuța afară ș.a. Spațiul familiar/ domestic (rural) este redat prin schimbul de replici între copil și necuvântătoarele prietenoase: „*Bună vreme, moș Martine! / -Bună vreme, măi copile! / -Încotro cu noaptea-n cap? / -La oraș să-mi iau un brad! / -Bradul un' să-l pui, mă rog?! / -În pădure, în bârlog! / -Păi, în codru brazi nu ai?! / -Am, da-mi pare rău să-i tai!*”(Iată vine Anul Nou!).

Corelat cu izvoarele populare, asociat adesea cu o specie a cântecului bătrânesc, cântecul vierean invocă ceremonialuri folclorice ocazionale. Chemarea ploii este redată în cântecul paparudelor: „*Paparudă-rudă, / Vino de ne udă, / Vino de ne plouă / Cu ploii nouă*”(Paparudă-rudă). Copiii sunt ființe neprihănite, ritualul lor are puteri miraculoase. Ei se stropesc cu apă, se iau de mâini și, bucurându-se desculț, silabisesc unduios versurile cântecului. În viziunea lor, ploaia reprezintă o forță viguroasă identică soarelui: „*Vino luminoasă; / Spală mucegaiul, / Să zâmbească plaiul, / Spală și rugina, / Să rădă lumina!*”(Paparudă-rudă).

În mod special, personajele viereane tind spre atingerea strălucirii/ pătrunderii astrului ceresc – soarele. Copilul vierean, bălai și zâmbitor la chip, se vede înrudit cu razele solare. Lumina, la Vieru, este prezența lui Dumnezeu. Este și un semn al neîntinării universului copilăriei – pace, armonie și virtute. Cântecul despre soare redă dorința copilărească de a conviețui într-un mediu antirăzboinic. La fel, soarele topește frica și amărăciunea: „*Soarele, / El luminează toate casele / Cu iubire și pace. / Soarele / Nu se bate-n piept cu razele / Pentru darul ce face. // Trăiască soarele, / Marele soare, / Cel care pentru lume / Ca un noroc răsare!*”(Trăiască soarele!).

Fiind „cântărețul care crește din cântec”[6, pag. 72], Grigore Vieru a demonstrat faptul că muzica este indisolubilă de viața țaranului. Ea s-a născut din neliniștea sufletului, fiind mai puternică decât cuvântul și mai profundă decât tăcerea. La Vieru, cântecul, iubirea și copilăria se întregesc în eternitate, acolo unde locuiește ființa mamei. Poetul a închinat odă pentru tot ce este frumos și sfânt, esențializând idealul umanității.

În concluzie, creația lui Grigore Vieru reprezintă o sursă instructivă pentru educația temeinică a copiilor. Poezia și cântecul lui Vieru cultivă valori moral-spirituale, contribuind semnificativ la formarea și dezvoltarea personalității umane. La fel, poetul impulsionează spre civism și demnitate națională, spre perpetuarea tezaurului strămoșesc. Universul creației sale este autentic prin manifestarea complexității trăsăturilor distinctive – muzicalitate, simplitate, accesibilitate, personificare, miniatural, alegoricul, ludicul ș.a., precum și a implantării în ființa juvenilă a unui mesaj axiologic. Poetul Grigore Vieru demonstrează excepțional faptul că muzica însoțește omul de la naștere și până la moarte, asociind-o cu un ritual mitic. Cântecul de leagăn este un remediu terapeutic pentru copii, dar și o sursă de alinare pentru istovirea mamei. Cântecul pentru copii este asociat cu un joc al candorii, cu o aventură de însușire a rosturilor primare. Jucându-se, copilul imită și se transpune în ipostază de creator al propriilor reguli. Natura, la Vieru, se oferă cu toată dorința de împrietenire, ajutându-l pe micul explorator să-și formeze propriile raționamente. Astfel, în semn de fidelitate și cordialitate, copilul îi înalță odă soarelui, ploii, curcubeului, rouăi, firului de iarbă, stelei ș.a. Interpătrunsă de o multitudine de imagini artistice și figuri de stil, de sonoritate și limbaj diminutival, creația viereană a demonstrat o estetică a reconceptualizării într-o literatură ruptă de dogmatica ideologică.

BIBLIOGRAFIE

1. CIOCANU, I. *Literatura română contemporană din Republica Moldova*. Chișinău: Litera, 1998. 439p;
2. VIERU, Gr. *Cine crede*. Chișinău: Literatura artistică, 1989. 395p;
3. VIERU, Gr. *Cel care sunt*. Chișinău: Literatura artistică, 1987. 358p;
4. CIMPOI, M. *Alte disocieri*. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1971. 254p;
5. CONDREA, I. *Valorile stilistice ale formelor diminutive*. În: Revista „Limba Română”, nr. 7-9(145-147), anul XVII, 2007, pp. 76-81. ISSN 0235-9111;
6. ROIBU, N. *Focul din verb*. (Scriitori prezenți la radio național sau o istorie subiectivă a literaturii). Chișinău: Hyperion, 1991. 315p;
7. VIERU, Gr. *Poezii*. Chișinău: Literatura artistică, 1983. 151p;
8. VIERU, Gr. *Prefață*. În: *O, mamă, dulce mamă*. Chișinău: Editura „Lumina”, 1969. 95p;
9. VIERU, Gr. *Aproape*. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1974. 159p.

Notă: *Lucrarea a fost realizată în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.01 Valorificarea științifică a patrimoniului lingvistic național în contextul integrării europene, finanțat de Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare a Republicii Moldova.*